

În bătaia peniței

ISSN 2501-1529
ISSN-L 2501-1529

Anul VII, Nr. 4 (28) / 2022

Anul VII, Nr. 4 (28) / 2022 / (Lunile: octombrie – noiembrie - decembrie)

În bătaia penitei

ISSN 2501-1529
ISSN-L 2501-1529

Anul VII, Nr. 4 (28) / 2022

**Revistă de cultură, literatură și artă,
În bătaia penitei (Online) = ISSN 2501-1529
ISSN-L 2501-1529**

**Fondată la Caransebeș, în ianuarie 2016,
de Ana-Cristina POPESCU
în colaborare cu Adrian POPESCU,
Ion TURNEA și Simona Petronela MÎȚU.**

-apare trimestrial-

Anul VIII, Nr. 1 (29) / 2023 va apărea în luna IANUARIE

Colectivul redacțional:

Redactor-șef: Ana-Cristina POPESCU

Colaboratori:

**Radu BOTIȘ
Melania RUSU CARAGIOIU
Mironică CORICI
Adrian CRÂNGANU
Antuza Valentina DÂRLEA
Romulus FRÎNCU
Ioana-Gerlinde LUNGU GRASZL
Simona Petronela MÎȚU
Manuela DĂNESCU PROCOIAN
Mariana STRUNGĂ
Ion TURNEA
Simona Gabriela ȚÎRU**

**Responsabilitatea privind conținutul
materialelor publicate în revista „În
bătaia penitei“ aparține strict
autorului care semnează textul.**

Materialele se pot trimite la adresele:

**inbataiapenitei@yahoo.ro
Elzumina@yahoo.com**

**Adresa redacției:
str. George Coșbuc, nr. 14,
loc. Oțelu Roșu, cod. 325700,
jud. Caraș Severin, România.**

Tel. 0766293724, 0736942924

**Tehnoredactare:
Ana-Cristina POPESCU**

**www.inbataiapenitei.elzumina.ro
<http://blogul.elzumina.ro/>
<https://anacristinapopescu.wordpress.com/>**

EVENTIMENTE

În prag de sărbătoarea Nașterii Domnului, în incinta noii biblioteci a Școlii Gimnaziale Nr. 3 Oțelu Roșu, atât profesorii, cât și elevii, împreună cu invitații lor, au avut bucuria de a pătrunde în frumoasa și misterioasa lume a cărților prin teatru scurt, prezentare de carte și tradiționalele colinde.

În bătaia penitei

ISSN 2501-1529
ISSN-L 2501-1529

Anul VII, Nr. 4 (28) / 2022

Am plecat să colindăm

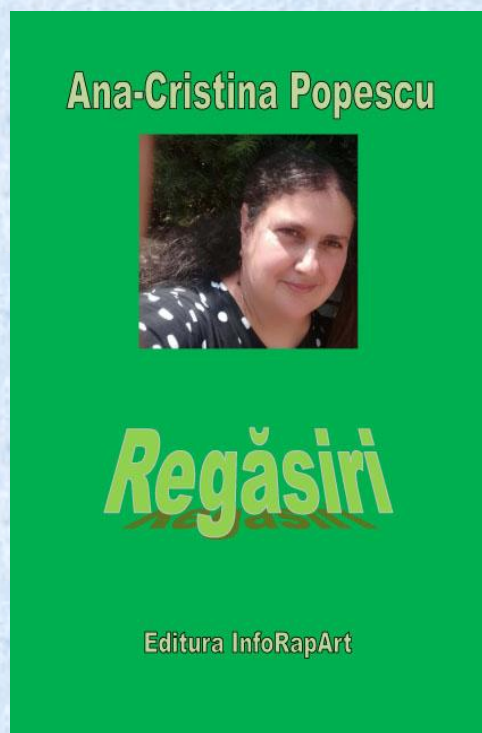

POEZIE

Ana-Cristina Popescu

*(Poezii din volumul „Regăsiri“, 2022,
IN MEMORIAM, Adrian Popescu)*

Până dincolo de mormânt

Poate ai simțit cândva acea ardere a ființei,
Atunci când iubirea și-a găsit casa
În adâncul ființei tale,
Ea ți-a întins mâna,
Iar tu ai strâns-o cu putere,
Ai lăsat puntea de aur să curgă,
De la bordeiul tău
Până la palatul unde-și are cuibul
Pasărea Iubirii
Și-atunci au venit
Păsările fermecate
De la Mănăstirea de Tămâie
Și-ai început să-ți cânti imnul tău,
Să te transformi,
Să luminezi, să emani fericire,
Să fii mai bun ca întotdeauna,
Da, iubirea te face mai bun
Și ai dăruii tuturor celor din jur strălucire,
Îți dorești o lume cu zâmbetul pe buze,
Așa cum ți-e sufletul
Ce încălzește în jur
În timp ce focul dragostei
Și-a făcut în el casă.

Chiar și atunci când
Vântul cel năpraznic
Îți răpește Pasărea Iubirii
Ducând-o pe alte tărâmurii,
La Mănăstirea de Tămâie,
Că din nepricepere
Și slăbiciune lumească
A luat foc pielea cea de porc,
Dragostea nu pierde,
Rămâne acolo în suflet,
Mereu înfloritoare
Și așteaptă până ce-o trece și ea
Munții cei fermecați
Până la capătul pământului și-al cerului
Unde-și află locul
Mănăstirea de Tămâie,
Căci adevărata iubire se naște în inimă
Și dăinuiește și dincolo de mormânt.

Am obosit

Am obosit,
De când aștept
Ca razele stelei
Pe care locuiești,
De când ai plecat
Să explorezi infinitul
Să îmi trimită razele
Și spre mine,
Să-mi mângâie creștetul
Și să îmi încălzească sufletul.

Am obosit
Și am privit spre stele,
Doar, doar, găsesc casa
Unde ți-ai găsit sălașul,
Dar stelele mi-au zâmbit

A joc de-a baba oarba
Și atunci am înțeles
Că râd de mine,
Că nu au ele suficientă căldură
Ca să-mi pătrundă sufletul.

Am obosit
Și am privit spre steaua
Din adâncul sufletului meu
Și acolo te-am găsit pe tine,
În călătoria ta prin infinit
Ți-ai găsit cel mai cald și luminos loc,
La mine în suflet,
Eu am devenit tu
Și tu ai devenit eu
Și așa vom alergera îmbrățișați prin lume.

Mircea MUREȘAN

În pădurea cu mesteceni

În pădurea cu mesteceni
Mă ții în brațe și mă legeni.
Mă plimbi prin gând ca adiere,
Al tău suflet vrea și-o cere.

În tăcere înțelegem
Din ce iubiri ne reculegem,
Ne șoptim cu ochii-nchiși
Că-ntr-o dorință suntem prinși.

Alunec fin în gânduri calde
Dorințele să mi se scalde
În puritatea-ți feminină,
Catifelată și senină.

În noi e-ncins același foc
Și-nghesuiți într-un noroc
Mă ții în brațe și mă legeni
Ca în pădurea cu mesteceni.

Orhidee

Ți-am oferit o orhidee
Și vrei să știi că o păstrezi.
Pe cerul tău, dragă femeie,
Ce dorești simt că visezi.

Legat de gândurile tale
Plutesc în șa de parapantă.
Mă pierd în golurile sale
De dragul tău, ca altădată.

În văzduh ai o alee
Pe care-mi ceri să ne plimbăm.
În ochii tăi e o crâmpie
Din cât de-adânc ne-mbrățișăm.

Din tumult ies doar tumulturi,
Le vrem pe toate cu nesaț.
Parc-am fi la începuturi,
De portiță așteptați.

Îndrăgostiți de orhidee
Te simt cum știi să mă păstrezi.
Ai sufletul adânc, femeie,
Și când mă vrei și când visezi.

În bătaia penitei

ISSN 2501-1529
ISSN-L 2501-1529

Anul VII, Nr. 4 (28) / 2022

Floare GURAN

FLOARE GURAN

La umbra crucii lui Iisus

Editura InfoRapArt

Galați - 2022

Ajută-mă să vin și eu
La umbra crucii Tale,
Să-mi plâng păcatul meu
cel greu,
Să spăl ale Tale picioare.

Cu lacrimi eu să Ți le spăl,
Să fiu, Doamne, lângă Tine,
Cu părul capului să le șterg
Că Tu mă iubești pe mine.

Ca femeia păcătoasă,
Doamne, eu mult ți-am
greșit,
Dar Tu m-ai primit în casă
La Tine când am venit.

Ajută-mă să fiu cu Tine,
Să nu mai păcătuesc,
Tu să fi mereu cu mine,
Eu să nu Ți mai greșesc.

Să Te urmez, Doamne, și eu
Și cu Tine ca să merg,
Pe Golgota, unde Ți-e greu,
Lângă Tine să m-așez.

Să Ți mulțumesc mereu
Că Tu, Doamne, m-ai iertat
Și pentru păcatul meu
Multe lacrimi ai vărsat.

(La umbra crucii Tale)

Tipar executat
la Tipografia Opanis
Tel.: 0727837844:
0743901318
www.tipografieopanis.ro

ISBN: 978-606-012-245-6

Maica Sfântă tot plângea

Maica Sfântă tot plângea,
Că nimenea nu o primea
Era timpul de născut,
De născut pe Fiul Sfânt.

Și era mai către seară
Să nască Sfânta Fecioară
Într-un sălaș părăsit
Unde o iesle a găsit.

O iesle săracă și rece
Pe unde nimeni nu trece,
Căci durerile o luară
Și născu Sfânta Fecioară.

Între oi și între boi
Se născu Domnul apoi,
Un Sfânt copil pe acest pământ,
Iisus Hristos, Domnul Cel Sfânt.

Veniră la El îndată
Magii și păstorii roată,
Cu drag L-au înconjurat
Și Lui I s-au închinat.

Daruri Lui I-au adus
Lîngă Domnul ei le-au pus,
Aur, smirnă și tămâie,
Cu noi Domnul să rămâie.

Slăvit să fie Domnul!

Miron CORICI

Neputința Îndepărtării

Din taina clipei morții
reverberând nemărginirea,
însingurând-o tainic
și țârmurându-i tânguirea,
când ne întoarcem în pământ,
rămâne doar sfiosul, neîntinatul plâns
unde s-au dus? de unde mi-s?
sau... unde sunt?
Deslușind efemer Negrăind-ul,
când spre Viața Eternă,
ne stăruie gândul,
implacabil absurdul îngăduind-ul,
destinul căutând-ul,
spre Marea Plecare
simți murmurând,
din străfund, venindu-l,
vremelnic blând,
tainicul gând:
în viața Veșnică eu sper,
Calea, Adevărul și Viața transcend,
Și doar în Tine, o Doamne... eu cred!
Atunci... împăcați, ascultând
colindul lebedei murind-ul,
Aum-ul Nefinței pornindu-l
spre Tărâmul Făgăduinței etern,
acolo unde acum Îngerii,
Veșnica Pomenire o cern,
și unde doar profunzimea tristeții ce ne împresoară,
poate ajunge,
în seninul cernit al cântării de jale,
inefabilul plânge.
Când firul vieții,
simți... cum se frânge,
sentimentul Trecerii ne îndurează solemn,
cu Neputința Îndepărtării
...ca un gând efemer.

PROZĂ

Adrian POPESCU

din volumul „Restart“

Capitolul VII

Semnele de pe lună

- Privește luna, Aniela!
- Mi-e teamă, Hadrian!
- Nu trebuie să-ți fie teamă.
- Am auzit că luna are proprietăți magice, puteri ce nu pot să fie stăvilite.
- Aniela, micuță arien, luna influențează pe cei atrași de ea, pe cei ce o înțeleg, așa cum ghidează valurile, stelele, focul, pământul.
- Voi, umanii, sunteți influențați de lună?
- Nu toți.

- Dar tu, Hadrian?
- Pot spune că o înțeleg și mă înțelege.
- Cum? Nu înțeleg.
- Până nu te voi învăța să citești semnele lunii, nu o să înțelegi.
- Te ascult!
- Vezi, tu, fata aceea de pe lună. Pare să strălucească asemenea unei stele în pântecul mare al corpului astronomic ce orbitează Terra?
- O văd, dar mai văd o stea lângă ea ce are formă de băiat.
- Cercetătorii intergalactici ce s-au ocupat de studiul spațiului dintre galaxii, au cercetat și semnele de pe lună și au spus că cele două semne sunt rezultatul prafului magnetic rămas de pe urma lavei antice, dar nu au calculat bine.
- De unde știi acest lucru?
- De la Darien.
- Cine e Darien?
- E cel mai bun prieten al meu. Un mic geniu în știința prelucrării informațiilor.
- Se ocupă de IA?
- E mai bun decât cei ce au bus bazele acestei tehnologii.
- Și unde e Darien acum?
- În Observatorul lui Astronomic.
- Unde-i acest Observator Astronomic?

În bătaia penitei

ISSN 2501-1529
ISSN-L 2501-1529

Anul VII, Nr. 4 (28) / 2022

- În vârful muntelui stâncos de pe Terra, la adăpostul crengilor înverzite de iederă și-n umbra cascadei.

- Atunci suntem aproape.

- Foarte aproape. Trebuie să urmărim cărarea umbrită, cât mai aproape de cascadă, pe lângă ramurile de iederă și să ne ferim a fi văzuți de Pasărea Metalică. Luna o să ne lumineze pașii însoțindu-ne.

- Acum înțeleg de ce nu am plecat cu bătrânul. Dar unde este Maria?

- E cu Darien.

- Și crezi că este vreo șansă să salvăm Pământul.

- Da.

- Care?

- Încă cercetăm.

- Și dacă nu există?

- Speranța nu moare niciodată. Ea e cea din urmă pasăre ferecată în Cutia Pandorei.

- Dar speranța nu rezolvă nicio problemă.

- Te înșeli, Aniela! Speranța rezolvă majoritatea problemelor.

- Cum așa?

- Tu ai auzit de puterea gândului?

- Am auzit ceva.

- Gândul poate să rezolve multe lucruri, iar gândul pozitiv, dorința de a realiza ceva, speranța că vei reuși se împlinesc la un moment dat.

- Nu cred.

- Să o luăm treptat. Te-ai gândit vreodată intens la o persoană?

- Da.

- Și nu s-a întâmplat ca persoana respectivă să ia legătura cu tine sau să o întâlnești întâmplător.

- S-a întâmplat.

- Vezi, Aniela! Gândul are puteri nelimitate, iar speranța se naște în gând.

- Dacă spui tu.

- Sunt totuși niște calcule în toate. Darien dezleagă toate răspunsurile. Acum e preocupat și de psihoistorie.

- Psihoistorie?

- Știință descoperită de un matematician, capabilă să prezică viitorul.

- Nimeni nu știe viitorul.

- Te înșeli, Aniela! Viitorul se poate calcula. E ascuns în fiecare din noi. Ți-am spus că trebuie să te înveți semnele de pe lună.

- Ce legătură au semnele de pe lună cu fiecare dintre noi, cu viitorul?

- Au. Dacă privești chipul unui pământean poți înțelege din ochii lui, din expresia feței, dacă este bolnav sau sănătos, dacă e drept sau ipocrit, dacă e bucuros sau trist, dacă e plin de viață sau drumul lui se va termina curând. Și nu doar expresia feței îți vorbește despre toate acestea, ci și mișcarea corpului, mâinile, degetele.

În bătaia penitei

ISSN 2501-1529
ISSN-L 2501-1529

Anul VII, Nr. 4 (28) / 2022

- Buzele, a spus Aniela, întrerupându-l pe Hadrian.
- Da, buzele.
- Mi-am dat seama că cineva nu a spus adevărul după ce și-a mușcat buzele și a făcut o grimasă ciudată.
- Vezi, tu, Aniela! Așa se citește viitorul. Ce-i drept, e un proces mai lung de decodificare a lui din semne, dar se poate face acest lucru.
- De ce psihoistorie?
- Citești omul, îl înțelegi, pe urmă îl analizezi în funcție de arborele lui genealogic, istoria familiei și poți să-i calculezi viitorul. Sunt formule matematice.
- Și cum ne ajută să salvăm Terra?
- Omul e Terra. Salvăm omul, o să salvăm Terra.
- Omul e Terra?
- Gee, în mitologia greacă, e personificarea pământului, soția lui Uranus, cerul. Ea e mama umanilor. Oamenii sunt făcuți din lut, din pânțele Geei, a pământului.
- Eu cred în Dumnezeu, Hadrian!
- Și eu cred în Dumnezeu, Aniela, dar tot ceea ce îți explic acum ajută la salvarea Terrei.

Hadrian o prinde pe Aniela de mână și o trage în spatele ramurilor de iederă. Îi acoperă gura cu o altă mână și îi face semn să tacă.

Pasărea Metalică săgeta înălțimile. Pasărea avea trei ochi. Doi dintre ochii ei erau roșii și înflăcărați. Din ei arunca lavă din loc în loc pe unde trecea, iar din pliscul deschis scotea sunete stranii. În vârful frunții avea un al treilea ochi ce aduna informații. Acesta părea un mic soare ascuns într-un triunghi pe a cărui suprafață se derulau o mulțime de coduri.

O vreme au stat nemișcați, chiar și după ce Pasărea Metalică s-a pierdut departe.

- Acum putem ieși, a spus Hadrian!
- De ce am zăbovit atât, chiar și după ce a plecat Pasărea Metalică?
- Se putea întoarce oricând. Putea să ne întindă o capcană, dacă ne-ar fi simțit, pe urmă lava ce o scuipă din ochi e foarte nocivă. EBI o folosește ca să distrugă tot ceea ce este viu. Umanii care nu-și mai folosesc creierul, computerul lor natural, ci se lasă conduși de IA uitând să mai trăiască, fiind departe de IE, primesc un vaccin care îi protejează împotriva flăcării aruncate de pasăre și atacurilor furnicilor.
- Cum îi poate proteja de atacurile furnicilor?
- Veninul acestora nu mai e mortal, dacă ajunge în contact cu umanul vaccinat. Pe urmă se feresc să-i mai atace. Nu cred că furnicilor le face bine substanța vaccinului. Ele atacă umanii nevaccinați.
- E adevărat că furnicile gigant au venit de pe lună?
- Nu au venit de pe lună.
- Semnele acelea de pe lună ce par furnici gigant sunt doar coduri. Luna e satelitul Pământului și Pământul e cel ce ar trebui să citească codurile, semnele Lunii, toate fazele acesteia, Pământul prin oamenii lui.

În bătaia penitei

ISSN 2501-1529
ISSN-L 2501-1529

Anul VII, Nr. 4 (28) / 2022

- Atunci de unde au venit furnicile gigant să invadeze pământul? Din alte galaxii?
- Nu. Au venit din adâncurile pământului. Au găsit fisuri în Planeta Mamă și au evadat din lavă și foc.

- Din pământ?

- Furnicile au evoluat din strămoși similari viespilor și au colonizat aproape tot pământul, mai puțin Antarctica, ținutul înghețat. Ele iubesc căldura. Umanoizii creați de IA s-au ascuns printre umani încercând să-i dezumanizeze, pe urmă, ajutați de EBI au găsit o armă, furnicile. Le-a ajutat să ajungă la suprafața pământului. Cu ajutorul lor au început să cucerească aproape toată suprafața Terrei. Ele trăiesc cu miile în colonii sub pământ. Am fost împreună cu Darien într-un mușuroi uriaș părăsit. E o adevărată operă de artă, un adevărat palat plin de galerii sub pământ. Dacă nu descoperi firul Ariadnei în acel nod de galerii, te rătăcești ca într-un labirint și poți să nu mai vezi niciodată lumina soarelui.

- Am văzut cât sunt de puternice. Niște oameni s-au adăpostit într-un buncăr și ele au reușit să perforzeze peretele metalic. Erau nevaccinați. I-au făcut bucăți.

- Sunt și foarte inteligente, bine organizate.

- Cele fără aripi, furnicile soldat le-au dus bucăți și furnicilor ce aveau aripi.

- Ele sunt cele protejate.

- Se spune că furnicile gigant adună aurul pământului și-l scot la suprafață, iar umanoizii¹ îl duc celor ce guvernează universul.

- Am ajuns, Aniela. Aici e Observatorul Astronomic a lui Darien.

- Maria cine este?

- E prietena lui Darien din copilărie.

- Înseamnă că-i înțelege toate descoperirile.

- Îl și ajută. Descifrează cookie-uri ale IA.

- Ce sunt acelea cookie-uri.

- Cookie-urile sunt un text special, adesea codificat. Acesta este trimis de către un server unui navigator web, iar apoi este trimis înapoi de navigatorul web de fiecare dată când accesează alt server.

- Să înțeleg cu prin cookie-uri, cel care le trimite, poate să citească informații despre navigatorul web.

- Cam așa ceva, dar îl poate și distruge. Distrugându-i toate informațiile, blocându-l, îl omoară.

- Și Maria știe să citească textele speciale, cookie-urile?

- A învățat-o Darien.

- Și ce nevoie au de ele?

- Să blocheze serverele EBI și IA.

- Intrăm?

- Da.

¹ Entitate nonumană cu forme și caracteristici umane.

Ana-Critina POPESCU

Drumul cel bun

Orice drum ai apucat în viață e bine să-l începi cu Dumnezeu. Îți faci cruce și mergi înainte. Se întâmplă să și greșești, să nu apuci pe drumul cel bun, dar fără să deznădăjduiești trebuie să scapi din fundătura unde ai ajuns, să găsești o cale, să te depărtezi de zidul de piatră pășind pe o cale a luminii.

Niciodată nu-i bine să judeci pe cel care greșește și rătăcește pe unele cărări mai puțin ortodoxe ale vieții, că niciodată nu știi cum roata se întoarce și unde duc propriile drumuri pe care pășești tu. Adesea cel care judecă ajunge să cadă în aceeași prăpastie cu cel judecat de el. La ce ar mai folosi ca tu să postești, dar să-l judeci pe cel ce nu postește? N-ai mai avea niciun câștig din toată jertfa ta. Toată sdrăduința ta ar fi zadarnică. Lasă-l să mănânce o înghețată vinerea sau o bucată de carne, că mai sunt și alte vineri. Tu caută spre curăția sufletului, că toate vin treptat pe urmă.

Nimeni nu știe cum a ajuns cineva într-o greșeală, de multe ori ajungi să te întrebi pe tine însuși de greșești, cum ai ajuns tu acolo, atunci cum ai putea să-ți dai cu părerea despre greșeala altuia privindu-l încă și cu superioritate.

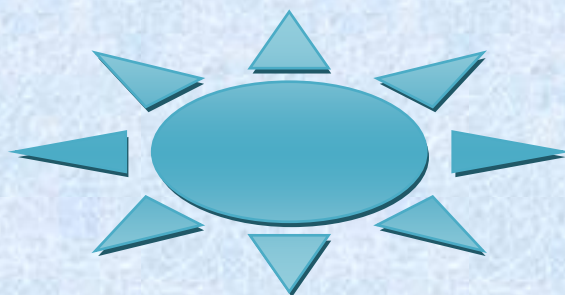
Mereu trebuie să spui când vezi pe cineva într-o greșeală „Dumnezeu știe cum o fi ajuns acolo, sârmanul om“ și să nu-l condamni în sufletul tău, că nu se știe niciodată cauza sau căderea. De multe ori e suficient o clipă de neatenție și să ajungi într-o groapă de parcă ai fi fost legat la ochi. Mai se întâmplă să mergi și drept, dar să te împingă cineva în prăpastie.

În viață trebuie să îți vezi de ale tale, să fii cu ochii în patru la tot ceea ce trece pe lângă tine, să nu te împiedici în nimicuri și să cazi la fiecare pas, dar dacă-i cădea să te ridici cu fruntea sus de fiecare dată.

Fii împăcat cu tine și cu tot ceea ce e în jurul tău. Chiar și pe cei ce te dușmănesc privește-i cu îngăduință și cu iertare.

Drumul cel bun este acela care-ți aduce liniște interioară, mulțumire, împăcare, puterea să zâmbești chiar și atunci când te mai poticnești de ceva.

(fragment din proza „Au înflorit trandafirii, Ionică!”)

REPORTAJE

Melania RUSU CARAGIOIU

BISERICILE MELE... SFÂNTA MARIA – RADNA

Cam pe la cinci ani am fost la Mănăstirea de la Radna. Ai noștri, cei ortodoxi și neamurile

noastre de la Sinicea făceau pelerinaj la Mănăstirea ortodoxă Bodrog. Noi, tot ortodoxi, mergeam la Mănăstirea catolică Maria-Radna, fiind aproape și călătoream cu trenul.

De cum puneam piciorul jos din tren ne întâmpina atmosfera de mare sărbătoare religioasă, ca în descrierile lui Ioan Slavici și ale lui Ion Rusu-Șirianu. Tot Târgul Lipova-Radna, o mică Buda-Pesta despărțită de râul Mureș, vibra de spiritul sărbătorii de Sfânta Maria.

Pelerini cu prapuri, turiști, vizitatori, negustori, invitați, nenumărate călugărițe, credincioși, cu toții se îndreptau într-un șuvoi resemnat spre Mănăstire. Deoparte a drumului un târg sclipitor te conducea spre mănăstire, încercând să îți mai ofere și alte produse înafară de iconițe, rozare și lumânări. Te făcea să uiți de timp târguind și înfruptându-te în această zi de post și penitență. Puneam la gât rozare, șiraguri de turtă dulce colorată, cu o cruce mare în mijloc. Unii cumpărau icoane, lăntișoare cu medalioane reprezentând pe Maica Domnului, cruciulițe de argint, pălării, paprică, struguri, alviță-brânza de iepure, și multe altele nelipsind „cocoșii”-floricelile și vata de zahăr spre deliciul copiilor și al meu, venită de la țară. Eu aș fi vrut de toate și nuci zaharisite, și înghețată, chiar și un „prohibit” cremvurșt, dar nu venisem să ne înfruptăm, ci la Maica Domnului. Dar numai după multe poticniri, din cauza târgului, ajungem la Mănăstire, eu neuitând să trag după mine și un coif colorat de hârtie și o minge cu elastic.

Bunica mă ține strâns de mână. Întăim cu șuvoiul. Slujba se face afară în fața bisericii. Maica Domnului stă așezată în dreapta intrării. Ne așteaptă cu un zâmbet mângâietor. Acuma mi se pare că s-a ridicat în picioare și întinde mâinile spre noi chemându-ne la ea.

În bătaia penitei

ISSN 2501-1529
ISSN-L 2501-1529

Anul VII, Nr. 4 (28) / 2022

Și acum, după trecerea a 75 de ani o revăd de fiecare dată. Simplă, cu eșarfa ei roșie și lungă, din cap până-n picioare. Apoi o văd iar șezând, cu Pruncul Iisus pe genunchi, privindu-ne, în timp ce credincioșii îi depun la picioare un munte de lumânări aprinse și mă gândesc la un munte și mai mare de suferințe și cereri.

Intrăm în biserica maiestuoasă și adâncită spre muntele Șoimoș. Nu mai văzusem o asemenea biserică mare, unde sfinții erau mai mari decât oamenii. În înălțime în fumul dens și greu al lumânărilor nu îl vedeam pe Dumnezeu, așa cum crezusem, dar mi-era frică, intuind că este sus, dincolo de această perdea de fum.

Când bunica îngenunchea mă lipeam de ea și așa întotdeauna genunchii mei goi se așezau pe poala fustelor ei. Ea uneori plângea, își ținea fața în mâini, eu după puțina mea rugăciune mă uitam. Vedeam multe, dar, copil de la țară, le pricepeam după mintea mea.

Bunica a scos bani din batistă, a legta-o la loc și am mers să facem Drumul Crucii. Atunci nu știam că acel urcus pe trepte și fără, se numește așa.

Am ocolit spre dreapta și am ajuns la statuia Fecioarei Maria. Mi-o amintesc îmbrăcată într-o rochie de mireasă cu flori și perle, cu o coroană albă pe cap. La picioarele statuii erau atât de multe lumânări topite, încât se făcuse un pârlăuș solidificat, lucios ca o miere de albine. Statuia învelită în pereți de sticlă acuma avea geamul din față dat la o parte. Poate fiindcă era prima statuie a Fecioarei Maria pe care o vedeam, am rămas atât de impresionată de frumusețea ei, că nu am mai putut să o uit nici până azi. Mi se părea că mie îmi zâmbește, mi se părea că știe că mama mea este la un pas de moarte, și privind-o mă linișteam treptat. Nu știam ce să-i spun, dar știam că am venit pentru mama.

Am urcat dealul mai mult în genunchi. Vedeam oamenii în genunchi și îi mai vedeam cum scot niște bobite ca de grâu din pământ. Am aflat că erau lacrimile Maicii Domnului și aduse acasă sunt „de leac”. Mi-am umplut batista cu „lacrimi” sfinte și am ajuns sus de tot la ultima statuie a lui Iisus înviat din morți. Am pus mâna pe statuie așa cum făceau toți, apoi m-am uitat de jur împrejur. Am văzut scara, ceva din acoperișul

În bătaia penitei

ISSN 2501-1529
ISSN-L 2501-1529

Anul VII, Nr. 4 (28) / 2022

bisericii mănăstirii, pădurea verde și jos, umbrită, lângă contrafortul bisericii, minunea casetei de sticlă cu Fecioara Maria și ușoara flacără a lumânărilor aprinse la picioarele ei.

Am coborât în grabă, fiindcă bunica a zis să nu pierdem trenul. Tineam batista strâns, așa cum țineam busuiocul sfințit primit duminicile de la biserică.

Nu știu dacă și eu am contribuit cu ceva, dar mama a început să meargă spre vindecare.

Peste douăzeci de ani am intrat din nou în biserică Mănăstirii. De data această singură, bunica fiind plecată în ceruri. Poate îngrozitoare suferințe, fără morfină, și faptul că se ruga să primescă ea durerile noastre, au purificat-o, și de acolo de unde este mai privește spre imaginile sfințite de pe pământ.

Monumentala biserică nu era luminată. O singură lumânare ardea lângă altar. Am mers îndelung prin apropierea pereților. Apoi m-a întâmpinat un preot care m-a condus în culoarul muzeu al mănăstirii, lasându-mă singură. Documente de tot felul atestau crearea și viața acestui edificiu. Poze de donatori, scrieri religioase erau înșiruite pe pereții aceluiași gang.

Maiestuoza Mănăstirii, acel gang ducea spre chilii, sobrietatea momentului, liniștea densă, momentul meditativ și pios m-au pătruns din nou. Am plecat cu sufletul plin de trăinicia momentului.

De aci la un alt interval de treizeci și cinci de ani am mers la festivitatea de Sfânta Marie Mare însoțind-o pe fiica mea și pe nepotul meu, care urma să se nască. Acea zi a fost o adevărată zi de penitență pentru mine, având mereu grijă să o feresc pe fiica mea de mulțimea impestuoasă, să o conduc prin labirintul fostelor mele experiențe atât de îndepărtate în ani.

Oricât de greu sau de ușor este acel drum al omagierii Sărbătorii Maicii Domnului, se simt în timp efluviile benefice ale evlaviei.

ISTORIE / RELIGIE

Nicolae IMBRESCU

Viața și activitatea Mitropolitului Ilie Iorest

Între mitropoliții de seamă ai Transilvaniei din secolul al XVII-lea trebuie să amintim cu cinste și pe Sfântul ierarh și mărturisitor Ilie Iorest. El a avut un rol însemnat în acțiunea de apărare a Ortodoxiei în Transilvania, fapt pentru care Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române l-a canonizat. Viața sa nu a fost cercetată amănunțit. Lucrul acesta este, într-un fel explicabil, dacă ne gândim la numărul extrem de redus al surselor documentare, pe care le avem asupra vieții, și mai ales asupra activității lui.

Primul care l-a numit într-o lucrare istorică, dar foarte pe scurt, a fost Samuil Micu.² La fel a procedat și Petru Maior, care a reprodus și un pomelnic al mitropolitului Transilvaniei cu sediul la Alba Iulia, păstrat la Blaj, în care apar doi mitropoliți cu numele *Orest*, dar fără alte amănunte.³

A reprodus, de asemenea, diploma dată de principele Gheorghe Rakokzi I, din 10 octombrie 1643, pentru numirea lui Simion Ștefan ca mitropolit, în care sunt expuse și motivele înlăturării lui Ilie Iorest din scaunul vlădicesc.⁴

Nicolae Popea prezenta pe scurt, dar corect, strădania lui Ilie Iorest întru apărarea Ortodoxiei, așa cum se desprinde din diploma de numire a urmașului său, pe care o reproducea în parte în traducere românească.⁵

Pagini mai bogate și mai documentate i-au închinat istoricii din secolul nostru, dar unii de pe poziții neștiințifice, confesionale.⁶

În 1902 a apărut lucrarea lui Nicolae Iorga, *Sate și preoți din Ardeal*,⁷ în care a consacrat câteva pagini și lui Ilie Iorest. Dar tocmai în timpul tipăririi, a apărut cartea lui Augustin Bunea despre *Vechile Episcopii*, menționată mai sus, încât Nicolae Iorga a adăugat *câteva pagini la lucrarea acestuia*, în care rectifica sau completa cele scrise de el.⁸

În 1904, cunoscutul publicist și autor de documente Teodor V. Pacațian a combătut pe larg cartea lui Augustin Bunea despre *Vechile Episcopii* într-o lucrare mai mare, în care

² S. Micu, *Scurtă cunoștință a istoriei românilor*, București, 1963

³ P. Maior, *Istoria Bisericii românilor atât a cestor dincoace, cât și a celor dincolo de Dunăre*, Buda, 1812, p. 153

⁴ *Idem*, p. 72-77

⁵ N. Popea, *Vechea Mitropolie ortodoxă a Transilvaniei*, Sibiu, 1870, p.74-75

⁶ A. Bunea, *Vechile Episcopii românești a Vadului, Geoagiului, Silvașului și Bălgradului*, Blaj, p. 87-94

⁷ N. Iorga, *Sate și preoți din Ardeal*, București, 1902, p. 51-52

⁸ *Idem*, p.336-339

amintea, pe scurt și martiriul mitropoliților Ilie Iorest și Sava Brancovici.⁹ După apariția cărții sale, Augustin Bunea a revenit într-o nouă lucrare, asupra acestei probleme, dar și cu mai multă lipsă de obiectivitate, socotind pe Iorest ca un ierarh care s-a lepădat de credința ortodoxă, acceptând condițiile calvine, și care ar fi tipărit Catehismul calvinesc din 1640. Sub raport moral îl prezenta ca un *om stricat, om de nimica*, cu o viață atât de *destrăbălată și de scandaloasă*, încât a trebuit să fie înlăturat din scaun și condamnat.¹⁰ Firește, nici una din afirmațiile lui Augustin Bunea nu aveau vreun temei doctrinar, ci erau pure născociri pentru denigrarea memoriei acestui ierarh ortodox.¹¹

Prima lucrare scrisă cu obiectivitate se datorează istoricului Zenovie Păclișan. Bazat pe izvoare demne de crezare, el ajunge la concluzia că Iorest a fost un bun ortodox, care a pățimit numai pentru statornicia sa în credința ortodoxă.

Date despre Ilie Iorest apar și în lucrările de sinteză ale lui Ioan Lupaș,¹² Nicolae Iorga,¹³ ceva mai mult la Ștefan Mates,¹⁴ ca și în manualele de Istoria Bisericii Ortodoxe Române pentru Institutele¹⁵ și Seminariile teologice.¹⁶

Alegerea lui Ilie Iorest în anul 1640

La 3 septembrie 1640, mitropolitul Ghenadie II al Transilvaniei a trecut la cele veșnice. Chiar a doua zi superintendentul calvin din Transilvania, Ștefan Katona Geleji (1633-1649), îl informa pe pricipiele calvin Gheorghe Rakoczi I despre acest lucru și despre condițiile care ar trebui impuse succesorului său, scria el *mă tem că ne va cere Dumnezeu socoteală dacă nu ne îngrijim de acești oameni simpli*.¹⁷

La 13 septembrie 1640, același Ștefan Geleji adresa pricepelui o nouă scrisoare, din care reiese că au fost recomandați trei candidați pentru scaunul mitropolitan vacant.¹⁸ Primul dintre ei era Meletie Macedoneanul, recomandat lui Geleji de Ștefan Csernatori, un sol al lui Gheorghe Rakoczi, trimis adeseori în Țara Românească. Acest Meletie era un macedoromân, stabilit de mult timp în Țara Românească, egumen la mănăstirea Govora, unde a tipărit mai multe cărți, fie în românește, fie în slavonește, ca Psaltirea slavonă din 1637, Ceaslovul slavon din 1638, Pravila cea mică din 1640-1641, în românește cu tiraje separate pentru Țara Românească și Transilvania și Evanghelia cu

⁹ I. V. Păcățian, *Istoriografi vechi, istoriografi noi*, Sibiu, 1904, p.143

¹⁰ A. Bunea, *Ierarhia românilor din Ardeal*, Blaj, 1904, p. 242-248

¹¹ Z. Păclișan, *Condamnarea episcopului Ilie Iorest*, în Rev. „Cultura creștină”, Blaj, 1912, nr.5

¹² I. Lupaș, *Istoria bisericească a românilor ardeleni*, Sibiu, 1918

¹³ N. Iorga, *Istoria Bisericii și a vieții religioase a românilor*, București, 1929, p.326-329

¹⁴ Șt. Meteș, *Istoria Bisericii și a vieții religioase a românilor din Transilvania*, vol.I, ed. II., Sibiu, 1935, p.194-200

¹⁵ Gh. I. Moisescu, Șt. Lupaș, A. Filipașcu, *Istoria Bisericii Române*, vol. II, București, 1957, p.27-29

¹⁶ M. Păcurariu, *Op. cit.*, Sibiu, 1972-1978

¹⁷ I. Lupaș, *Documente istorice transilvănene*, vol.I, Cluj, 1940, p.204-205

¹⁸ *Idem*, p.205-206, doc.86

învățătură (Cazania) în românește și în 1642 și 1644.¹⁹ Al doilea candidat era protopopul de Hațeg, dorit de preoți, iar al treilea *un moldovean*, recomandat de Vasile Lupu.²⁰

La 22 septembrie 1640, Geleji adresa o nouă scrisoare lui Gheoghe Rakoczi, în care prezenta cele 24 de condiții pe care i le-a impus Meletie dacă voia să ocupe scaunul mitropolitan. La prima vedere se părea ca o serie de măsuri erau pozitive și ar fi dus la înaintarea culturală a poporului român: să înființeze o școală românească, să înființeze o tipografie, să dispună ca preoții să slujească în românește și să predice în românește de doua ori duminica și o data miercurea și vinerea ș.a.m.d. Se observă că și prin aceste măsuri se urmărea totuși calvinizarea Bisericii românești. Pe de altă parte, o serie de îndatoriri erau inacceptabile pentru orice candidat la scaunul mitropolitan vacant: să se tipărească și să se folosească în bisericile românești cântările calvine, așa cum făceau comunitățile romano-calvine din Caransebeș și Lugoj, să se dea la tipar Catehismul calvinesc, care urma să se predea copiilor români în ore speciale de religie, să fie simplificat ritualul botezului și al înmormântării, să fie înlăturate liturghia, cultul sfinților, al îngerilor, al icoanelor, al crucii, să se elimine slujbele legate de cultul morților, iar noul mitropolit să asculte de episcopul ortodox maghiar.²¹

Peste numai doua zile, îi scria din nou lui Gheorghe Rakoczi, informându-l că a discutat cu Meletie, dar a constatat că n-a găsit nici un candidat care să accepte *să-ș schimbe religia din temelie; nici acesta (Meletie n.n.) nu poate fi înduplecat la așa ceva, căci, l-ar afurisi patriarhul, nu ar permite să fie sfințit vlădică, nici românii nu l-ar primi deopotrivă, dacă s-ar duce între ei, cine știe ce i s-ar întâmpla și astfel nu ar putea isprăvi nimic.*

În continuare, recomandă să se lucreze progresiv la calvinizarea românilor.²²

Dintr-o nouă scrisoare, cu data de 26 septembrie 1640, tot a lui Geleji către Gheorghe Rakoczi, reținem că Meletie era nesusținut de Matei Basarab.²³ În sfârșit, în ultima scrisoare, cu data de 8 octombrie 1640, superintendentul își exprima nemulțumirea ca Gheorghe Rakoczy, cedând stăruințelor lui Vasile Lupu, a numit ca mitropolit al românilor ortodocși din Transilvania pe *un moldovean*.²⁴ Acesta era Ilie Iorest.

Mitropolit al Transilvaniei

În toamna anului 1640, ieromonahul Iorest a ajuns mitropolit al Transilvaniei, cu sediul la Alba Iulia în împrejurările relatate.

¹⁹ I. Bianu, N. Hodoș, *Bibliografia românească veche*, vol. I, București, 1903, p. 105, 112 și 146

²⁰ A. Bunea, *Op. cit.*, p.87

²¹ I. Lupaș, *Op. cit.*, p.206-209, doc.87

²² *Idem*, p. 209-211, doc. 88

²³ *Ibidem*, p. 211-212, doc. 89

²⁴ *Ibidem*, p. 212-213, doc.90

Presupunem că a fost numit cu puține zile înainte de 8 octombrie 1640, data la care Geleji își exprima regretul pentru numirea lui.²⁵

Potrivit tradiției, a fost hirotonit la Târgoviște, în catedrala ctitorită de Neagoe Basarab, de către mitropolitul Teofil, care păstora atunci (1636-1648). Fără îndoială că Matei Basarab a oferit noului mitropolit felurite daruri, așa cum știm că au primit înaintașii, dar mai ales urmașii săi (veșminte și vase liturgice, cărți etc). Nu ar fi exclus ca el să fi primit și o danie de 6000 de aspri.²⁶

La 09 noiembrie 1640, mitropolitul Iorest era la Brașov, însoțit de zece persoane, după cum aflăm din socotelile orașului. Poate atunci se întorcea de la hirotonie.²⁷ De aici s-a îndreptat spre Alba Iulia, fiind înscăunat în catedrala mitropolitană ctitorită de Mihai Viteazul în 1597.

Cu ocazia recunoașterii sale, i s-a cerut desigur să ducă la îndeplinire o parte din condițiile calvine prevăzute în scrisoarea lui Ștefan Geleji către principe, din 2 septembrie 1640. Acest lucru rezultă și din diploma de numire dată la 10 octombrie 1643 urmașului său, mitropolitului Simion Ștefan, în care se menționa *că Iorest a fost numit pe lângă anumite condițiuni*.

Cunoaștem puține fapte din scurta lui activitate ca mitropolit al Transilvaniei. Știm că în 1641 a apărut Evanghelia cu învățătura, dată la tipar încă din timpul înaintașului său Ghenadie. Cartea (cu 330 de foi) era o retipărire, aproape pagină cu pagină după un exemplar defectuos al Evangheliei cu învățatură tipărită de diaconul Coresi la Brașov, în 1580-1581. Era o carte ortodoxă, fiind o traducere după ediția slavă tipărită la Zabludov în Lituania, în 1569- a omiliilor patriarhului ecumenic Ioan Calecas, făcută de preoții Iane și Mihai de la biserica *Sfântul Nicolae* din Șcheii Brașovului. Cuprindea tâlcuirea Evanghelilor din toate duminicile și sărbătorile de peste an, începând cu Duminica vameșului și a fariseului.²⁸

În ediția din 1640-1641 se observă numeroase greșeli de tipar și schimbări în ortografie, peste 30 de pagini n-au fost tipărite, fără să se țină seama că paginile care urmau nu aveau nici un sens. Au fost omise pericopele evanghelice și explicările lor pentru sărbătorile fixe, începând cu luna septembrie până la 25 decembrie.

Cartea începea cu prefața ediției de la 1581, lăsând afară partea privitoare la tipărirea ei de către diaconul Coresi, cu ajutorul judeului Lucas Hirscher și cu binecuvatarea mitropoliților Serafim al Ungrovlahiei și Ghenadie I al Transilvaniei. În locul aceleia, au fost adăugate alte pagini, din care aflăm ca s-a dat la tipar de arhimitropolitul Ghenadie, motivând că aceste sfinte cărți, Evanghelie rumânească cu învățătura, ce se cheamă mărgărit împutinându-se și foarte jăluia toți preoții de această carte. Se menționa, în

²⁵ Melchisedec (episcop), *Biserica ortodoxă în luptă cu protestantismul, în special cu calvinismul în veacul al XVII-lea*, în „Analele Academiei Române”, memoriile secțiunii Istorice, București, 1890, p.64

²⁶ P. Popescu, *Manuscrise slavone din Mănăstirea Putna*, în *Biserica Ortodoxă Română*, 1962, nr. 1-2

²⁷ N. Iorga, *Studii și documente*, București, 1902, p. 215

²⁸ S. Pușcariu, Al. Procoponici, *Diaconul Coresi, Cartea cu învățatură* (1581), vol. I, București, 1914, p. 8566

continuare, că meșterul tipograf a fost acest dascăl popa Dobre de au venit din Țara Românească de au făcut tipare aici în Ardeal.

În continuare, se reproducea partea ultimă din prefața ediției 1581, în care tipografii cereau iertare pentru greșeli. Era menționat și anul 7149 (=1641).²⁹

Mitropolitul Iorest a păstrat în tot cursul păstoririi sale strânse legături cu Putna, mănăstirea sa de metanie. El a făcut și unele vizite canonice în cuprinsul eparhiei sale - care cuprindea întreaga Transilvanie - spre a cunoaște la fața locului protopopii și preoții, bisericile și mănăstirile, starea religios - morală a credincioșilor, învățătura și situația materială a clerului.

Potrivit vechiului obicei va fi convocat la Alba Iulia, o dată sau de două ori pe an, *soborul mare* al eparhiei format din protopopi și unii preoți, care au luat diferite măsuri de interes general bisericesc.

La 18 februarie 1642, Dieta Transilvaniei se plângea că Ilie Iorest hirotonește preoți dintre iobagii români de pe moșiile nobiliare, ca să scape de iobăgie. Membrii Dietei îi cereau să se interzică astfel de hirotonii, iar cei care au fost hirotoniți să fie înapoiți proprietarilor ca iobagi.³⁰

Înlăturarea din Scaunul Mitropolitan

Păstoria lui Ilie Iorest n-a fost de lungă durată, căci a fost scos din scaun prin uneltirile cârmuitorilor calvini de atunci ai Transilvaniei.

Cauza principală trebuie să o căutam în faptul că n-a îndeplinit nici una din îndatoririle care i-au fost impuse la numire, ci a rămas statornic în credința ortodoxă împreună cu păstoriții săi. A fost întărit în convingerile sale și de sinodul întrunit la Iași între 15 septembrie și 27 octombrie 1642, care a aprobat Marturisirea Ortodoxă a lui Petru Movilă.

Este sigur că la înlăturarea mitropolitului Iorest din scaun au stat și rațiuni de ordin politic, determinate de înăsprirea relațiilor dintre principele Transilvaniei Gheorghe Rakoczy I și domnul Moldovei, Vasile Lupu. La începutul anului 1643, polonii au pus mâna pe o scrisoare a lui Vasile Lupu către sultan, din care reieșea o atitudine neprietenească față de Gheorghe Rakoczy. În fața unei astfel de atitudini este explicabilă și prigonirea la care a fost expus din partea principelui, mitropolitul recomandat de domnul Moldovei.³¹

În legătură cu înlăturarea și prigonirea mitropolitului Iorest s-au purtat mai multe discuții în istoriografia transilvană. Arătăm mai sus că Augustin Bunea voind să denigreze memoria lui, l-a învinuit că duce o viață imorală.

²⁹ I. Bianu, N. Hodoș, Op. cit., p. 115-118

³⁰ Z. Picișan, Rev. „Cultura creștină”, Blaj, 1916, nr.8, p. 241 și 1939, nr. 6-7, p. 401

³¹ I. Lupaș, *Suveranitatea transilvană, moldoveană și munteană în veacul al XVII-lea*, în Studii, conferințe și comunicări istorice, vol. II, Sibiu, 1943, p.37

El se baza pe mărturia a două izvoare sasești din secolul al XVII-lea, și anume, o relatare în Cronica germană a notarului Georg Kraus din Sighișoara (1607-1627), tradus cu diferențe în Analele latinești ale episcopului luteran de mai târziu Georg Haner (1672-1740).

Din relatările lui Kraus rezultă că în 1638 Matei Basarab ar fi recomandat lui Gheorghe Rakoczy un călugăr -fără să-i dea numele- pentru scaunul de mitropolit al românilor ortodocși din Transilvania, care ducând o viață imorală ar fi fost bătut cu nuiiele în Alba Iulia, iar averea i s-ar fi confiscat de către stat. Honer adaugă amanuntul că înainte de a fi bătut a fost destituit printr-o sentință a sinodului protopopilor.³²

Presupunând că înlăturarea lui Iorest din scaun a avut loc în cursul lunii februarie 1643, pentru ca la 4 martie 1643,³³ Geleji îl informa pe Gheorghe Rakoczi³⁴ de tratativele sale cu protopopii români, îndeosebi cu Simion Ștefan,³⁵ în vederea recunoașterii acestuia în scaunul mitropolitan vacant.³⁶

Din scrisoarea respectivă desprindem condițiile grele în care avea să-și desfășoare activitatea noul ales,³⁷ dar și în cele care lucrase Iorest.³⁸

Înlăturat din demnitatea arhierescă, Iorest a fost trimis în temnița, unde a pățimit nouă luni, împreună cu mulți preoți creștini, între care vor fi fost și călugări de la catedrala mitropolitană care s-au opus acțiunii de calvinizare. Nu se știe cu exactitate unde au fost închiși. Presupunem ca în Alba Iulia. În orice caz, afirmația istoricului Ștefan Meteș - bazat pe Cronica lui Gheorghe Brancovici – că a fost pus să zugrăvească, legat în lanțuri, castelul de la Iernut, nu se referă la Iorest, ci la Dosoftei, unul din înaintașii săi în scaun, cum am arătat mai sus.

Din moment ce a stat nouă luni în temniță, înseamnă că a fost eliberat prin noiembrie 1643. Faptul că a primit 1.000 de taleri din partea lui Gheorghe Rakoczi - o sumă enormă pentru acel timp - ca să-și răscupere chezașii, trebuie interpretat ca o tactică a acestuia, de-a fi socotit de vecinii săi ortodocși Matei Basarab și Vasile Lupu - ca un principe tolerant în probleme religioase.

Din nou în Moldova

După eliberarea din temniță, Iorest a plecat la Putna, așa cum aflăm din scrisoarea ierarhilor moldoveni către țarul Rusiei. Fiind în pragul iernii, distrus de suferințele îndurate, va părăsi Alba Iulia numai în primăvara anului următor. Vreunul din cei 24 de

³² Idem, *Un vlădică român năpăstuit în anul 1683, Cine poate fi?*, în Studii, conferințe și comunicări istorice, vol. II, Cluj, 1940, p. 247; T. Cipariu, *Arhivul pentru filologie și istorie*, Blaj, 1870, nr.31,p.629

³³ G. Șincai, *Hronica*, ed. II, vol. III, București, 1866, p. 52-53 și *Opere*, III, București, 1969, p. 45-50

³⁴ I. Lupaș, *Op. cit.*, p. 241-259

³⁵ T. Cipariu, *Op. cit.*, p.628-632; (Iorest la p-628-629),. Șincai, *Op. cit.*, p.55-59

³⁶ Melchisedec (episcop), *Op. Cit.*, p.64; Dragomir, *Contribuții privitoare la relațiile Bisericii românești cu Rusia*, p. 1170 (și extrasul p. 106)

³⁷ Gh. Șincai, cf. *Op. cit.*, p.54

³⁸ I. Lupaș, *Op. cit.*, p. 218-223, doc. 93 (text maghiar traducere românească)

chezași îi va oferi adăpost în cursul iernii 1643-1644. Nu mai avem știri despre el până în iunie 1645 când a plecat în Rusia.

Tocmai în acest timp a avut loc un moment de mare însemnătate în viața Bisericii Ortodoxe Române, legat de acțiunea de apărare a Ortodoxiei în Transilvania.

Se știe ca în iulie 1640 s-a tipărit în satul Prisaca *cu voia și cu poruca* principelui Gheorghe Rakoczi, *cu sfatul și cu îndemnarea și cu cheltuiala* predicatorului calvin al curții principale Gheorghe Csulay, un Catehism în românește, dar cu un conținut calvinizat.

Un exemplar a ajuns și în biblioteca învațatului logofăt muntean Udriște Năsturel, fratele doamnei Elina, soția lui Matei Basarab, unde a fost găsit de mitropolitul Varlaam al Moldovei. Citindu-l și găsindu-l *plin de otravă și de moarte sufletească*, vlădica Varlaam, conștient de rolul care revenea ierarhilor din Țara Românească și Moldova, în acțiunea sa de apărare a Ortodoxiei românești îndată – scria el în prefața la Răspunsul la Catehismul românesc – *am chemat și am strâns sobor dintr-amandouo părțile, și din Țara Românească și din Țara Moldovei*.³⁹

Soborul s-a întrunit în 1644 sau 1645, fie la Iași unde era scaunul domnesc, fie la Suceava, unde era reședința stabilă a mitropolitului. La acel sobor a participat și mitropolitul Iorest, aflat acum la mănăstirea Putna, ca unul care a putut împărtăși celor prezenți amănunte despre doctrina calvină, dar și despre acțiunile prozelitiste din Transilvania. Numai așa ne putem explica și faptul că el a plecat în Rusia după strângerea de ajutoare, abia la un an și jumătate după eliberarea sa din închisoare.

Faptul că scrisoarea sa de recomandare pe care i-au dat-o ierarhii moldoveni, către țarul Rusiei, era întocmită la Suceava, la 2 iunie 1645, ne face să credem că soborul respectiv a avut loc în acest oraș cu puțin timp înainte.

Călătoria în Rusia

În iunie 1645, mitropolitul Iorest a plecat în Rusia, pentru a strânge milostenie, în vederea răscumpărării celor 24 de chezași, așa cum făcuse și alți ierarhi și călugări transilvăneni înaintea sa. Avea asupra sa scrisoarea de recomandare către țarul Rusiei Mihail Fedorovici Romanov (1613-1645), dată în Suceava, la 2 iunie 1645 de către ierarhii moldoveni: mitropolitul Varlaam cu sufraganii săi, episcopii Anastasie al Romanului (1644-1658), Ștefan al Rădăuților (1644-1646) și Ghedeon al Hușilor (1645-1653), având și sigiliile mănăstirilor Putna, Moldovița, Slatina și Bistrița.

Domnul Vasile Lupu i-a încuviințat plecarea la 20 iunie 1645, recomandându-l ca *un călugăr bine credincios*.⁴⁰

³⁹ Gh. Șincai, *Op. cit.*, p. 66-65, N. Drăgan, *Codicele pribeagului Gheorghe Ștefan voievodul Moldovei*, în „Anuarul” Institutului de istorie națională, Cluj, III, p. 245-249

⁴⁰ S. Dragomir, *Op. cit.*, p. 1171 (extrasul 107)

El este însoțit de un călugăr Gherman - desigur din mănăstirea Putna – și de nepotul său Jurca. La 28 iulie 1645 era în orașul de granță Putivlia, unde a declarat voievozilor locali că are asupra sa cele două scrisori de recomandare. Potrivit obiceiului din Rusia țaristă, voievozii de aici au cerut avizul țarului pentru continuarea călătoriei spre Moscova.

La 2 august 1645, a părăsit Putivlia, transportul și întreținerea fiind asigurate de acum de statul rusesc.⁴¹

La 24 august era la Moscova, prezentându-se la biroul ambasadorilor, unde a predat cele două scrisori și a declarat *că a fost mitropolit în Alba Iulia și din cetatea aceasta l-au alungat ungerii pentru credința ortodoxă și creștinească și i-au pricinuit multe necazuri. A venit pe urmă la Moscova... De aici a plecat să se închine Maiestății Sale țarului din Moscova.*⁴²

La 26 august a fost primit într-o primă audiență de țarul Alexei Mihailovici Romanov, care a urmat lui Mihail (1645-1676). I-a oferit cu acest prilej părțile din moaștele Sfântului Dumitru din Tesalonic. În schimb a primit din partea țarului daruri bogate în obiecte și bani: o cupă de argint cu acoperământ, 12 *arșine de camohă*, un soroc de soboli și 30 de ruble.⁴³

Cunoaștem și cuprinsul a două cereri, pe care le-a adresat țarului în cursul lunii octombrie. Astfel la 5 octombrie relatează ca fiind găzduit în palatul ambasadorilor, are o chilie rece, drept care ruga să i se dea lemne de foc, ca și altor vlădici care au cercetat Moscova. Într-o altă cerere, ruga să i se îngăduie să viziteze lavra *Sfântul Serghei* împreună cu călugărul Gherman și cu nepotul său Jurca. Din moment ce solicitase lemne de foc și învoierea de a cerceta Lavra Sergheva, înseamnă că mitropolitul a mai zăbovit câteva săptămâni în Rusia. Fiind în pragul iernii, a pornit spre casă abia în primăvara anului 1646, când iarna era pe sfârșite. Fiind om de carte, presupunem că în acest timp a cunoscut unele lucrări teologice scrise în limba slavo-rusă și a cercetat renumitele biserici ale Kremlinului și ale orașului Moscova, cele din Lavra Sfântului Serghei, a slujit și a cunoscut vlădici, călugări și preoți ruși.

Potrivit obiceiului, la plecare se va prezenta din nou țarului, în așa numita *audiență de adio*.⁴⁴ Am putea presupune că la întoarcere a cercetat și Kievul, unde păstora mitropolitul de neam român Petru Movilă (1633-1646). Reîntors în Moldova, a achitat suma de 1.000 de taleri în visteria principelui Gheorghe Rakoczy.

⁴¹ *Idem*, p. 1068-1069 (extrasul p. 4-5)

⁴² *Ibidem*, p. 1077, (extrasul,13)

⁴³ Șt. Meteș, *Op. Cit.*, p 200

⁴⁴ *Idem*

Sfârșitul mitropolitului

Nu mai avem alte detalii despre viața mitropolitului Iorest. S-a stabilit la mănăstirea sa de metanie, Putna, unde a trăit până la sfârșitul vieții,⁴⁵ după cum relatează o însemnare slavonă scrisă pe un Minei din ianuarie, tot în slavonă în manuscris, din mănăstirea Putna: *Ca să se știe când a murit vlădica Iorest, în anul 7186 (=1678), luna martie 12.*

Ținând seama de viața sa curată, dar mai ales de statornicia sa în credința ortodoxă și pătimirea îndurată pentru apărarea ei, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în ședința sa din 28 februarie 1950 a hotărât – pe baza unui referat prezentat de mitropolitul de atunci al Transilvaniei, Nicolae Bălan – ca mitropolitul Ilie Iorest să fie cinstit de Biserica noastră ca sfânt mărturisitor.

S-a hotărât ca el să fie prăznuit în fiecare an la 24 aprilie, odata cu Sfântul Sava Brancovici, despre care vom vorbi mai târziu, unul dintre urmașii săi.

Canonizarea lor s-a făcut în catedrala Reîntregirii din Alba Iulia, în cadrul unei slujbe săvârșite de un sobor de ierarhi, preoți și diaconi în ziua de 21 octombrie, anul 1955.

Sfântul Ierarh și mărturisitor Ilie Iorest a fost strălucit promotor al unității românești, căci transilvănean fiind, a întreținut strânse legături cu Moldova, îndeosebi cu mănăstirea Putna, unde a fost călugărit și a trăit cea mai mare parte a vieții, dar și cu Țara Românească, unde a fost hirotonit arhiepiscop. Mai presus de toate însă, a fost un neobosit apărător al Ortodoxiei în Transilvania, suferind pentru convingerile sale religioase nouă luni de temniță și scoaterea silită din scaunul mitropolitan.

Dacă la acestea adăugăm și alesele sale preocupări cărturărești, ca și contribuția sa la întărirea legăturilor cu Rusia și cu Biserica Ortodoxă Rusă vom avea o imagine și mai deplină a ierarhului însuflețit de dragostea față de Hristos, pe pământul strămoșesc. Chipul luminos al Sfântului Ierarh, trebuie să constituie pentru toți preoții un îndemn pentru creștinăsa sa prăznuire în toate bisericile din cuprinsul Patriarhiei Române în fiecare an la 24 aprilie.

⁴⁵ Melchisedec (episcop), *Cronica hușilor*, București, 1869, p. 122; I. Lupaș, *Op. Cit.*, p. 66; N. Iorga, *Op. Cit.*, vol. II, p. 329; Șt. Meteș, *Op. cit.*, p. 200; M. Păcurariu, *Listele cronologice ale ierarhilor Bisericii Ortodoxe Române*, în Biserica Ortodoxă Română, nr. 3-4, p. 334 și 336

În bătaia peniței

ISSN 2501-1529
ISSN-L 2501-1529

Anul VII, Nr. 4 (28) / 2022

